Showroom Verellen, Geel

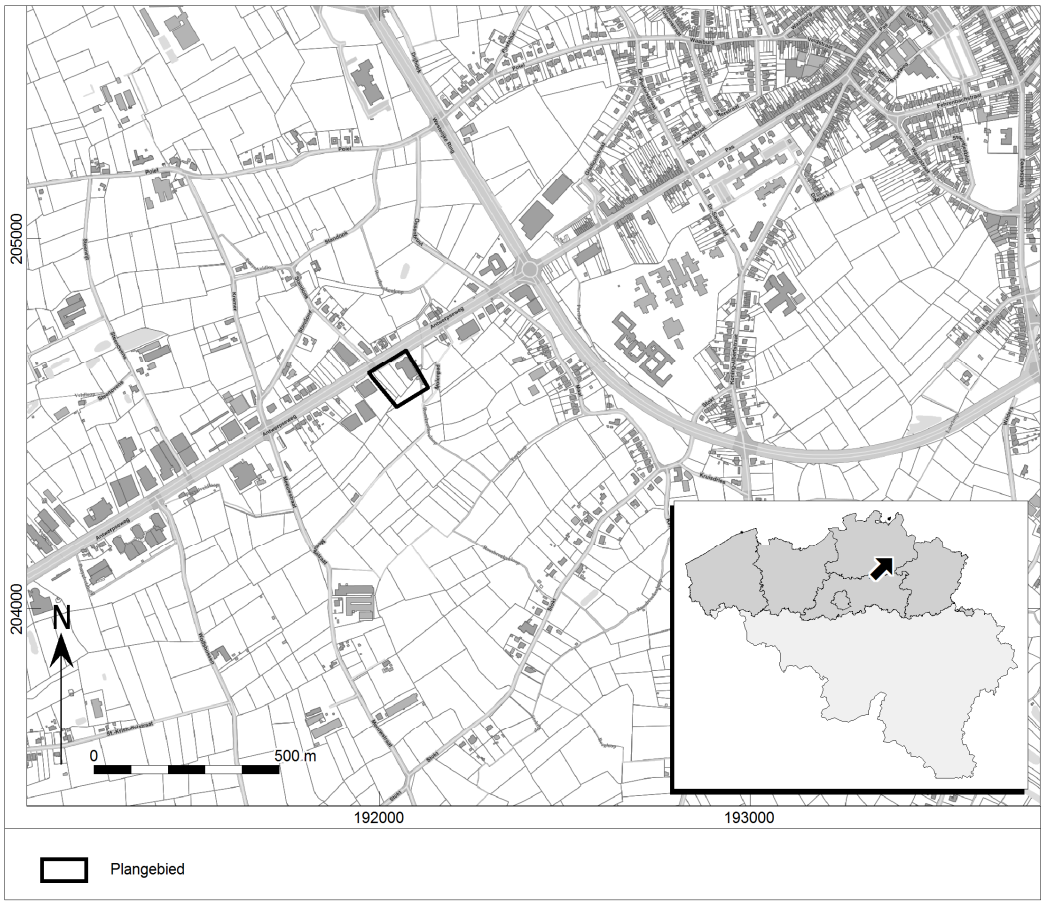
Programma van Maatregelen

Auteur:
H.G. Pape (veldwerkleider)

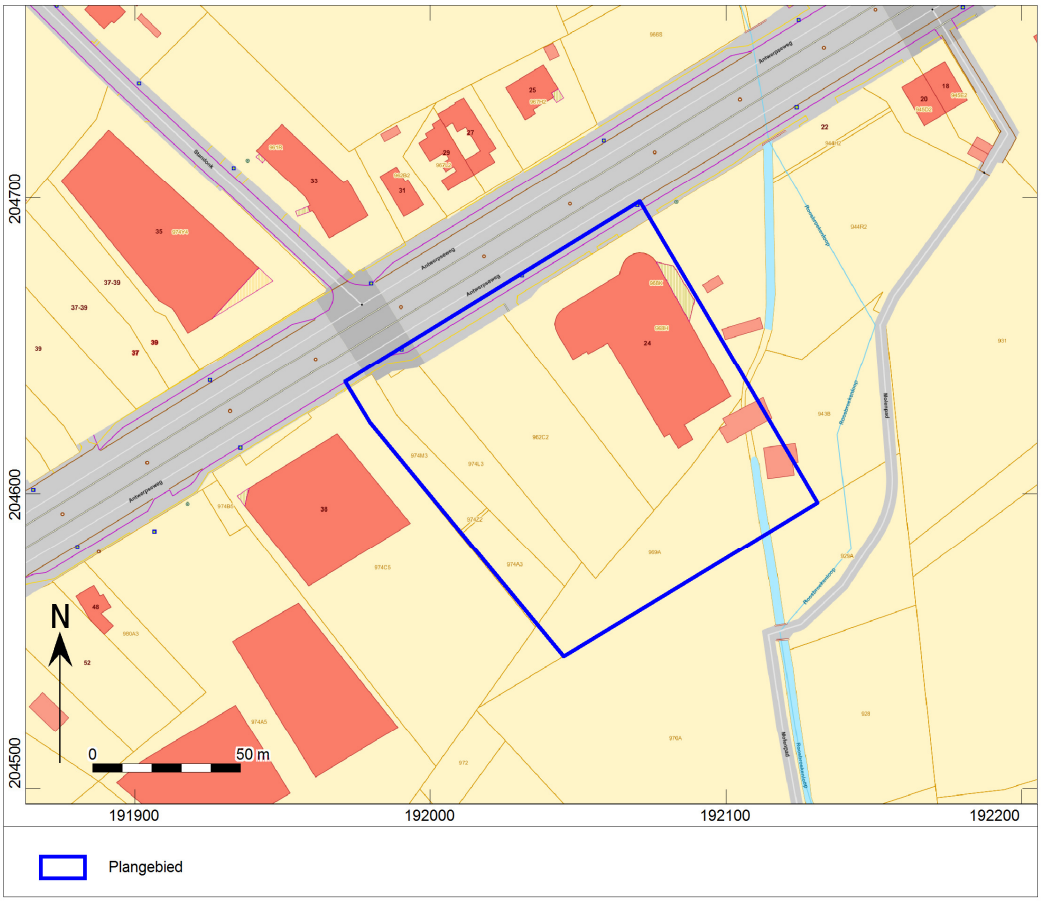
Autorisatie:
P.L.M. Hazen (OE/ERK/Archeoloog/2015/00072)

1 Inleiding

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in mei 2017 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van een locatie aan de Antwerpseweg 24 te Geel (afb. 1 en 2). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen uitbreiding van het autobedrijf Citroën Verellen met een nieuwe showroom en bijkomende nieuwe omgevingsaanleg.

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.

2 Uitgevoerde vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

2.1 Resultaten van het bureauonderzoek

Uit het bureauonderzoek blijkt dat het landschap ter plaatse van het plangebied in het verleden potentieel had voor bewoning en gebruik. Hoewel er in het plangebied en binnen een straal van 1000 m rondom geen bekende archeologische waarden zijn, zoals CAI-locaties, is volgens het geraadpleegde geologische en bodemkundige kaartmateriaal ter plaatse sprake van een relatief drogere zandleembodem met een plaggendek, waaronder archeologische resten – indien aanwezig – behoed zouden kunnen zijn voor verstoring (door bijvoorbeeld ploegwerkzaamheden in het verleden of de aanleg van de huidige parking). Gelet op het ontstaan van de stad Geel op een dekzandplateau op eenzelfde hoogte, net als het plangebied in de buurt van stromend water, was het plangebied waarschijnlijk vanaf het Laat-Paleolithicum aantrekkelijk voor bewoning of ander gebruik.

Op basis van het bureauonderzoek is er sprake van een middelhoge archeologische verwachting voor de periodes Laat-Paleolithicum – Romeinse Tijd. Bij het opbrengen van het plaggendek zal het vondstenniveau echter grotendeels verspit zijn. Ook door de aanleg van de huidige parking kan het vondstenniveau (gedeeltelijk) zijn verstoord. Ondanks de gunstige ligging zijn daarom geen intacte vindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum meer te verwachten. Sites met een sporenniveau, uit de periode Neolithicum t/m Romeinse tijd, zullen waarschijnlijk wel goed bewaard zijn gebleven. Uit deze periodes zijn geen archeologische waarden bekend in het onderzoeksgebied, maar deze kunnen evenmin worden uitgesloten. Voor de periode Middeleeuwen – Nieuwe Tijd geldt een lage verwachting: op basis van historisch kaartmateriaal was het plangebied tot in de 20^{e} eeuw onbebouwd en in gebruik als mogelijk bos, heide en akkerland.

In het plangebied kunnen archeologische resten worden aangetroffen in de vorm van sporen (o.a. paalgaten, waterputten, kuilen) en vondsten (o.a. verspreidingen van vuursteen en aardewerk). Onverbrand organisch materiaal kan redelijk tot goed geconserveerd zijn, gezien de drainageklasse d (matig nat, matig gleyig). De resten worden verwacht vanaf maaiveld tot in de top van de C horizont.

De bodem in het plangebied ter plaatse van de nieuw te bouwen showroom is mogelijk verstoord door de aanleg van de huidige parking, waardoor de archeologische verwachting lager kan uitvallen dan boven beschreven. Echter, de mogelijke verstoring is niet op basis van enkel bureauonderzoek vast te stellen.

2.2 Geplande werken

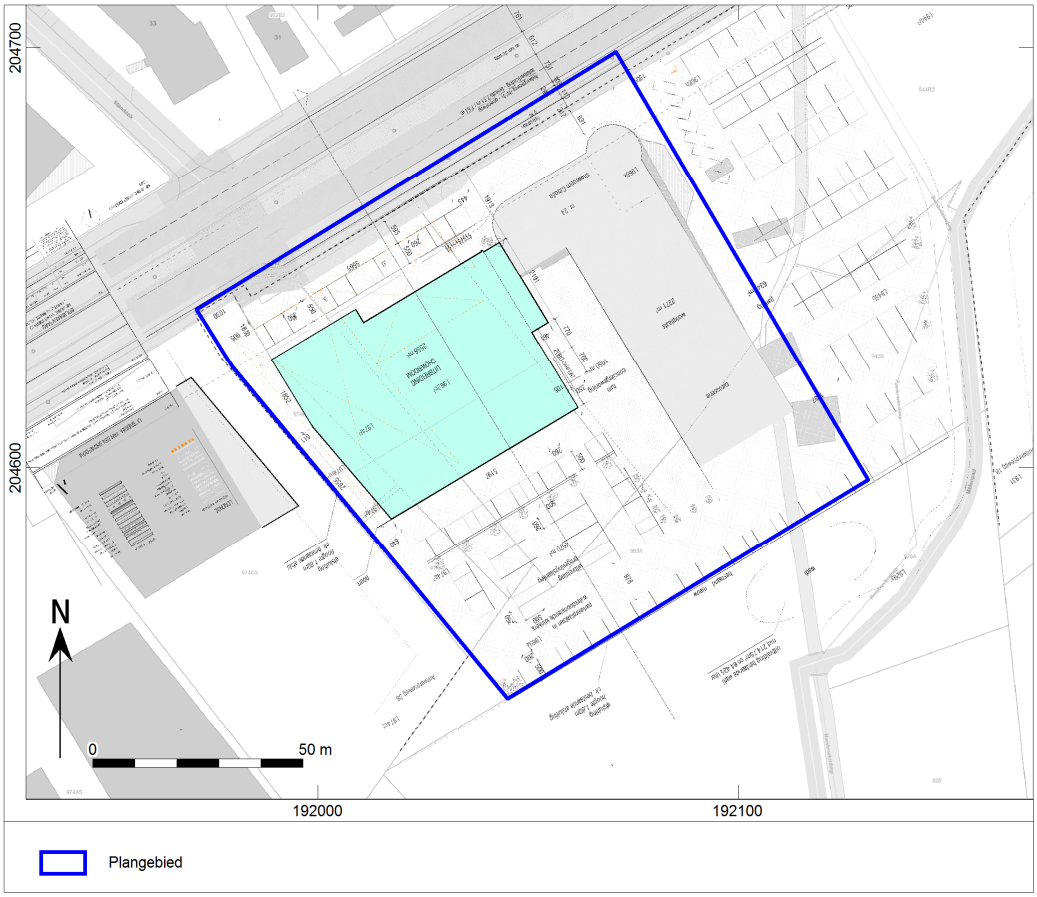
Ter plaatse van het plangebied is men voornemens om het bestaande autobedrijf Citroën Verellen uit te breiden.

Het gebouw betreft een showroom voor wagens (2556 m^2), waarbij er een eerder industrieel concept wordt toegepast (staalstructuur, vloerplaat op volle grond, gevelbekleding in sandwichpanelen). Rond het gebouw wordt de bestaande omgevingsaanleg uitgebreid met bijkomende parkeerplaatsen (4570 m^2). De vloerplaat wordt uitgevoerd op volle grond, er zal bijgevolg geen kelder zijn.

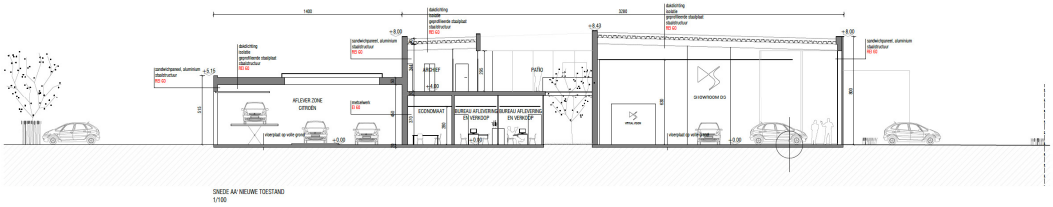
Onder de vloerplaat wordt de bodem genivelleerd. De teelaarde zal worden verwijderd, waardoor er tot 50 cm onder de nulpas gegraven zal worden. De meest diepe ingrepen zijn nodig voor de funderingszolen (80 cm –mv, verspreid over het gebouw; zie afb. 7), de plaatsing voor de hemelwaterput (250 cm –mv, achter de nieuwe showroom), twee bruggen voor het nazicht van de wagens (250 cm –mv, inspectiezone DS), en de uitbreiding van de bestaande wadi (50 cm –mv, achteraan het perceel).

De huidige parking, inclusief fundering en aanhorigheden (geschat pakket 40-50 cm dikte, zie afb. 4), zal voorafgaand aan het bouwrijp maken worden verwijderd.

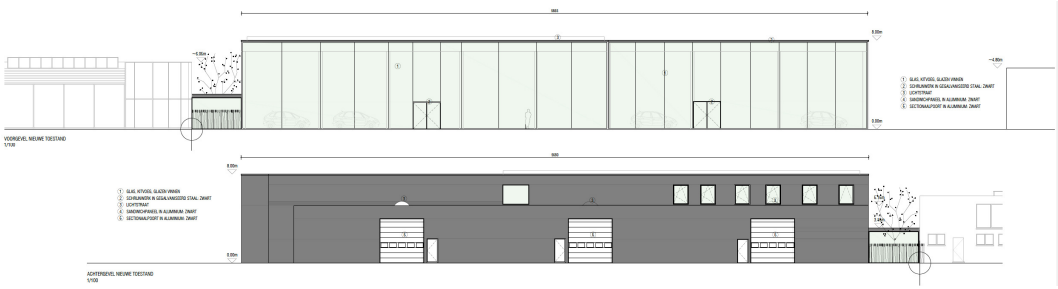
In afb. 3 is de plantekening van de toekomstige situatie in het plangebied te zien. Afb. 4 toont een profieldoorsnede, afb. 5 toont de voor- en achtergevel, afb. 6 de linker- en rechtergevel en afb. 7 de funderingstekening van de nieuwe showroom.

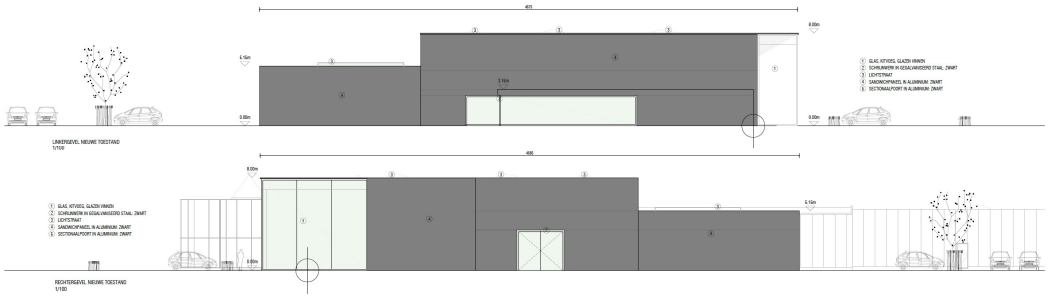
Afb. 3. Toekomstige situatie plangebied. Bron: opdrachtgever.

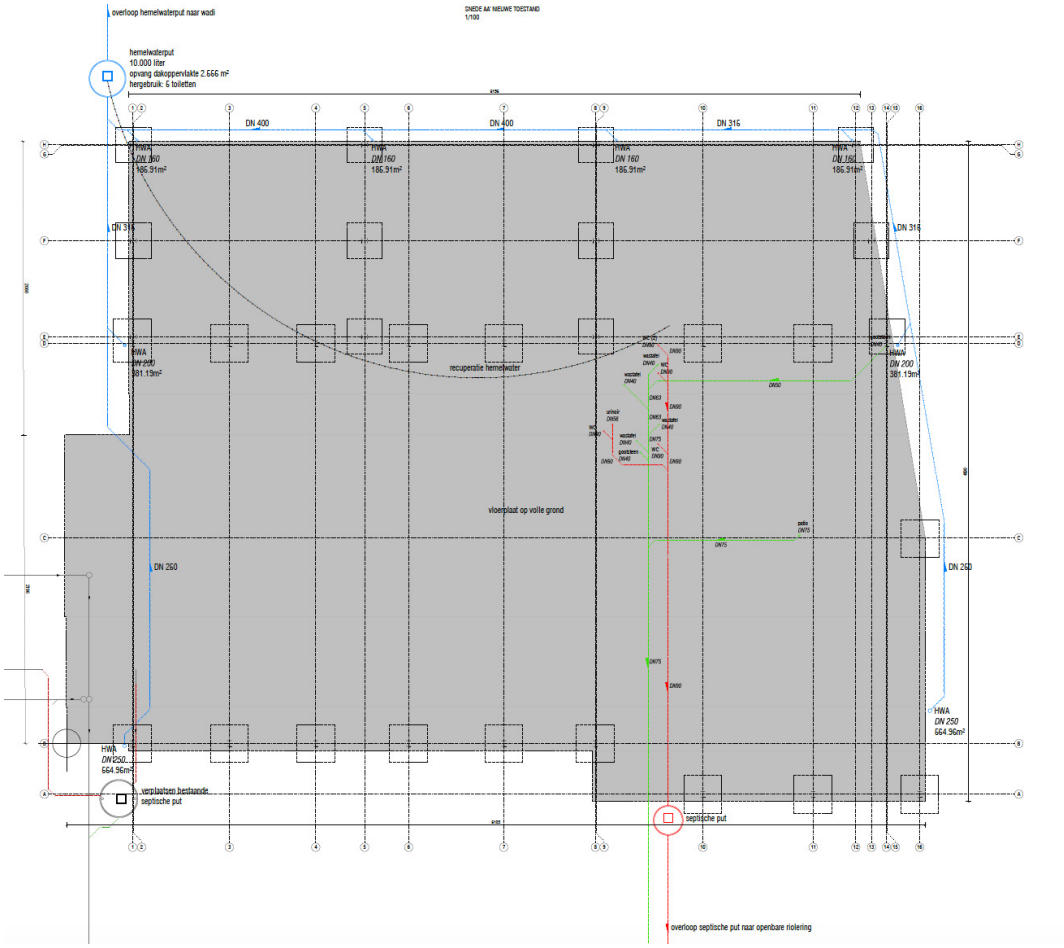
Afb. 4. Profieldoorsnede showroom. Bron: opdrachtgever.

Afb. 5. Voor- en achtergevel showroom. Bron: opdrachtgever.

Afb. 6. Linker- en rechtergevel showroom. Bron: opdrachtgever.

Afb. 7. Funderingstekening showroom. Bron: opdrachtgever.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

2.3 Bepaling van de maatregelen

Op basis van het bureauonderzoek is er sprake van een middelhoge archeologische verwachting voor de periodes Neolithicum – Romeinse Tijd. Deze verwachting is gebaseerd op de landschapsgenese van het plangebied, de daarmee samenhangende bewoningsgeschiedenis en de aanblik van het plangebied op geraadpleegd historisch kaartmateriaal. De kans is dan ook aanwezig dat er archeologische resten aanwezig zijn en dat deze bedreigd worden door de geplande werkzaamheden in het plangebied.

Derhalve kan geconcludeerd worden dat het plangebied onvoldoende is onderzocht om een uitspraak te doen betreffende de archeologische waarde van het plangebied. De geplande werkzaamheden laten behoud in situ grotendeels niet toe.

Een landschappelijk bodemonderzoek is niet aangewezen, aangezien op basis van het bureauonderzoek duidelijk is dat de vondstenlaag verstoord zal zijn. De intactheid van de bodem hoeft daarom niet verder te worden bepaald.

Veldkartering is niet mogelijk vanwege de slechte vondstzichtbaarheid. Verkennend of waarderend booronderzoek is geen geschikt onderzoek, aangezien er geen intacte steentijdsites verwacht worden. Een bijkomende inzameling van informatie door middel van prospectie met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven dient te worden uitgevoerd. Proefsleuven onderzoek is noodzakelijk om de archeologische waarde van het plangebied te kunnen duiden. De mogelijke op het terrein aanwezige archeologische resten bevatten potentieel tot kennisvermeerdering en vereisen verder onderzoek.

Het proefsleuvenonderzoek zal uitwijzen of het plangebied potentieel tot kennisvermeerdering zal geven. Indien er geen archeologische resten worden aangetroffen of indien er archeologische resten worden aangetroffen welke niet tot kennisvermeerdering zullen leiden, kan het plangebied na het proefsleuvenonderzoek worden vrijgegeven voor de geplande werkzaamheden.

Indien er wel archeologische sporen worden aangetroffen welke tot kennisvermeerdering kunnen leiden, dient er aan de hand van het proefsleuvenonderzoek een plan gemaakt te worden voor een vlakdekkende opgraving. Indien niet in het gehele plangebied archeologische sporen zijn aangetroffen, kunnen er aan de hand van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek zones worden aangeduid welke dienen te worden opgegraven. Na de eventuele vlakdekkende opgraving kan het gebied worden vrijgegeven voor geplande werken.
Het gehele plangebied met uitzondering van de huidige bebouwing dient onderzocht te worden. Zodoende kan op basis van de resultaten bekeken worden of door planaanpassingen eventueel aanwezige vindplaatsen in situ behouden kunnen worden. Het gaat dan met name om de omgevingselementen, zoals omschreven bij geplande ingrepen. Aangezien een belangrijk deel van het onderzoeksgebied in gebruik is als parking, en deze in gebruik dient te blijven, dient het proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden in het uitgesteld traject.

3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

3.1 Administratieve gegevens

Uitgevoerde fasen binnen archeologienota:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	Uitbreiding autobedrijf met showroom en parking
Locatie:	Antwerpseweg 24
Plaats:	Geel
Gemeente:	Geel
Provincie:	Antwerpen
Kadastrale gegevens:	Geel, 3e afdeling , Sectie L, nummer(s) 928, 929a, 943b, 944h2, 944l2, 944r2, 962c2, 968k, 968h, 969a, 970a, 971, 972, 973, 974a3, 974l3, 974m3 en 974z2
Coördinaten (*bounding box; Lambertcoördinaten (EPSG:31370)*	125.710 / 351.187 (MIN) 125.871 / 351.342 (MAX) 125.791 / 351.265 (CNT)

3.2 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het proefsleuvenonderzoek zal uitwijzen of het plangebied potentieel tot kennisvermeerdering zal geven. Indien er geen archeologische resten worden aangetroffen of indien er archeologische resten worden aangetroffen welke niet tot kennisvermeerdering zullen leiden, kan het plangebied na het proefsleuvenonderzoek worden vrijgegeven voor de verkavelingswerkzaamheden.

Indien er wel archeologische sporen worden aangetroffen welke tot kennisvermeerdering kunnen leiden, dient er aan de hand van het proefsleuvenonderzoek een plan gemaakt te worden voor een vlakdekkende opgraving. Indien niet in het gehele plangebied archeologische sporen zijn aangetroffen, kunnen er aan de hand van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek zones worden aangeduid welke dienen te worden

opgegraven. Na de eventuele vlakdekkende opgraving kan het gebied worden vrijgegeven voor de verkavelingswerken.

Het proefsleuvenonderzoek leidt tot beantwoording van de volgende onderzoeksvragen:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, …) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
    - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
    - Wat is de omvang?
    - Komen er oversnijdingen voor?
    - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, …)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de gedeeltelijke afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

3.3 Onderzoeksmethoden, strategieën en technieken

Om een betrouwbaar beeld te kunnen vormen van de aanwezige archeologie binnen het plangebied, zal een oppervlakte van ongeveer 12,5% worden onderzocht door middel van proefsleuven. Er is gekozen voor dit percentage omdat op die manier genoeg oppervlakte onderzocht kan worden om een goede archeologische verwachting te bekomen van het plangebied. Het proefsleuvenonderzoek dient alleen om een beter grip te krijgen op de archeologische verwachting. Het gekozen patroon heeft daarbij tot doel om zoveel mogelijk zeggingskracht uit te kunnen oefenen over de verwachting in het gehele plangebied. Indien er archeologie aanwezig blijkt te zijn, dient een vervolgonderzoek plaats te vinden in de vorm van een vlakdekkende opgraving in de zones waar uit het proefsleuvenonderzoek archeologische resten aanwezig blijken te zijn.

In totaal worden er negen proefsleuven gepland. Deze hebben een afmeting van 25 x 4 m en hebben een noordoost-zuidwest oriëntatie, haaks op diverse bodems. In totaal beslaan de proefsleuven een oppervlakte van 900 m^2, wat overeenkomt met ongeveer 10% van het plangebied. Verder is er nog ruimte voor ongeveer 2,5% van het plangebied om extra kijkvensters te plaatsen waar nodig. De proefsleuven zullen worden uitgegraven tot op het eerste archeologisch leesbare niveau. De aanleg van kijkvensters is nodig om een spoor of een concentratie van sporen waarvan de interpretatie en de waardering niet onmiddellijk duidelijk is, beter te kunnen onderzoeken. Mogelijk kunnen deze ook een schijnbare afwezigheid van sporen aantonen. Kijkvensters worden, afgezien van hun ligging, afmeting en vorm, op dezelfde wijze als proefsleuven aangelegd.

Het proefsleuvenonderzoek zal als volgt worden uitgevoerd:

- Er zal worden gegraven met een graafmachine met gladde bak.
- Op alle locaties vindt het graven plaats op aansturing van een archeoloog.
- Bij het verdiepen worden vondsten per stratigrafische laag verzameld. Het vlak en stort wordt met een professionele metaaldetector systematisch en vlakdekkend onderzocht. De vulling uit de gecoupeerde sporen wordt ook nagezocht met de metaaldetector.
- Bij de aanleg van de vlakken wordt vondstmateriaal per stratigrafische eenheid of per spoor verzameld. Indien deze niet herkenbaar of aanwezig zijn, worden vondsten in vakken van 2 x 2 m verzameld. De verzamelstrategie kan al naar gelang de bevindingen worden aangepast.
- Indien sprake is van vondstconcentraties (crematies, concentraties scherven, vuursteen), worden deze als puntlocaties ingemeten. Metaalvondsten (uitgezonderd spijkers) worden eveneens als puntlocaties ingemeten.
- Vondsten worden zoveel mogelijk aan een spoor of laag toegewezen. Gesloten vondstcomplexen worden integraal verzameld. Stortvondsten worden indien mogelijk per sleuf verzameld en geregistreerd.
- Het te documenteren vlak wordt waar nodig geschaafd, gefotografeerd, ingekrast en direct digitaal ingemeten met een *robotic Total Station* (rTS). Met de rTS worden vlak- en maaiveldhoogtes digitaal ingemeten.
- Een representatief deel van de sporen wordt gecoupeerd voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen.
- Alle antropogene sporen worden gefotografeerd, ingetekend (schaal 1:20) en beschreven. Het restant van de gecoupeerde sporen wordt vervolgens stratigrafische afgewerkt. Waar mogelijk worden sporen bemonsterd voor natuurwetenschappelijk onderzoek.
- Er worden gedurende het veldwerk foto's gemaakt van de algemene situatie, de vlakken, de profielen, van grondsporen in het vlak en van de coupes. Voor publicitaire doeleinden en/of eventuele communicatie-uitingen worden geregeld actie- en sfeerfoto's gemaakt.
- Fragiele en/of belangwekkende vondsten worden op de plaats van aantreffen gefotografeerd alvorens gelicht te worden.
- Profielen en coupes worden schaal 1:20 getekend. De profielen zullen bij een eenduidig profiel gedocumenteerd worden door middel van profielkolommen om de 20 meter. Indien de stratigrafische bodemopbouw complex is of sterk afwisselend is, zal een lengteprofiel worden gedocumenteerd. Op de profieltekeningen worden de TAW-hoogten gezet en tevens zal de hoogte van het opgravingsvlak aangegeven worden op de tekening. Bij grote profieltekeningen kan, na afstemming met het bevoegd gezag, een andere schaal worden gehanteerd.
- Bij het aantreffen van bijzondere archeologische resten, worden opdrachtgever en bevoegde overheid onmiddellijk gewaarschuwd. In gezamenlijk overleg tussen partijen zal vervolgens worden bepaald hoe met deze resten dient te worden omgegaan.
- Indien een proefsleuf niet volledig kan worden aangelegd zoals gepland als gevolg van hevige begroeiing of bebouwing, dient de proefsleuf in overleg met de bevoegde overheid te worden verplaatst of opgedeeld, waarbij de sleuf zo veel mogelijk zijn oorspronkelijke positie zal behouden.
- De grond wordt gestockeerd langs de werkputten. Daarbij wordt de bovengrond gescheiden gehouden van de andere grond. Na het documenteren en afwerken van de werkput wordt de grond terug gestort (in lagen van max. 50 cm) en aangereden.

Indien buiten archeologische of natuurlijke sporen lithisch of ander steentijdmateriaal aangetroffen wordt binnen de sleuven of de kijkvensters, worden deze vondsten driedimensionaal ingemeten. Nog tijdens het veldwerk wordt het materiaal ter evaluatie aan een deskundige voorgelegd, zodat een verdere terreinwaardering (via boringen, evaluatie van bewaring bodemprofiel, enz.) kan uitgevoerd worden. Indien steentijdvondsten aangetroffen worden in jongere archeologische of natuurlijke sporen, dienen deze vondsten ingezameld te worden. Bij aanwezigheid van veel vondsten of kleine vondsten (chips kleiner dan 1 cm) wordt de vulling van het spoor in bulk gerecupereerd en naderhand uitgezeefd op maaswijdte van maximum 2 mm.

Het onderzoek wordt uitgevoerd conform de bepalingen in de Code van Goede Praktijk, specifiek zoals verwoord in hoofdstukken 7 tot 12.

Afb. 8. De proefsleuven gepland op het plangebied.

3.4 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er worden geen afwijkingen voorzien ten aanzien van de Code van Goede Praktijk. Indien tijdens het veldwerk blijkt dat een afwijking noodzakelijk dan wordt dit gemotiveerd beschreven in de nota.